

Jókai „Új Földesúr“-ának egy epizódforrása.

Az 1863-ban megjelent „Új Földesúr“-hoz Jókai 1895-ben írt egy utóhangot, melynek első szakaszában így szól: „Egy regényemben sem igyekeztem a kort, melyben történetem meséje fejlődik, annyira híven ecsetelni, mint az „Új Földesúr“-ban.“ Később még azt is megjegyzi, hogy a valóságból igyekezett lemondani „az új törvényt és rendet használó juris doktorokat“ is. Zsigmond Ferenc úgy érzi, hogy e helyen a nagy költő panasza fakad az új nemzedék ellen, mert az csak a mesét látja a műben; az élményszerűséget, a regényanyag lelkiünkbe markoló valóságát nem tudja értékelni...

Ilyen juris doktorokkal találkozunk mindjárt a regény elején Johann Nepomuk Grisák ügyvéd úr személyében, aki azért keresi fel Garamvölgyi Ádámot, hogy az új szomszéd birtokos: Ritter von Ankerschmidt nevében egy szívességre kérje. Az öreg úr azonban nem tudja megérteni, hogy melyik oldalról szomszédja neki Ankerschmidt lovag. Grisák doktor megmagyarázza neki, hogy bizonyára nem olvasta a „Reichgesetzblatt“ azon számát, melyben ennyi és ennyi számú § alatt azon rendelet foglaltatik, mely a „régí“ jogcímeken alapuló igényeket megszünteti s egyúttal határidőt tűz ki, melynek lefolytaig minden ember, akinek valamely tetteleg birtokában nem lévő vagyona van, ez iránt a bitorlót megintetni, megperelni, törvénybe idézteni, egy régi magyar szóval „megszultatni“ el ne mulassza, mert azontúl „beati possidentes“, aki a birtokon találtatik, az vétetik tulajdonosnak, s jogi pör címén többé keresetet támasztani nem lehet.

Így járt Garamvölgyi Ádám is, aki tönkrement öccsének magához váltatta 2000 holdas birtokát, de azt a Baeh-korszak fogságában sínylődő öccse arájának: özv. Pajtnayénak haszonélvezetre rendelte át. A csalfa asszony igényt jelentett be a birtokra s a határidő leteltével — más jelentkező nem lévén — ő lett a birtok tulajdonosa.

Bizonyos, hogy ily eset akkor megesett, s így e történet bekerülhetett Jókai kis noteszébe. Mikszáth szerint: amint a méh a kaptárba gyűjti, ami mézet összehord, Jókai ide jegyzi, ami furcsaságot olvas vagy hall.

Bizonyára hallotta a különé báró Lopresti testvérek hasonló dolgát, mely sok szóbeszédre adott alkalmat e korban.

Az ügyet a Vasárnapi Újság 1878-ban (18. sz.), Lopresti Lajos báró halála alkalmából, a Fővárosi Lapokra hivatkozva, így beszéli el:

„Az ötvenes évek elején megjelent ősiségi páteus elrendelte, hogy akinek valamely ősi örökséghez jogcíme van, indítsa meg a pört a másik év april utolsó napjáig, különben végkép elveszti jogát. Ezt a föltételt előbb megtudta Lopresti Lajos báró, mint fivére Árpád, ki amannak majorátusi jószágához igényt formált. Az idősb báró akkor azt mondta öccsének, menjünk utazni délre! Az öcs ment. Sokáig tartott az utazás s kiterjedt Afrikára is. Épp e világrész egy sivatag pontján voltak, midőn a páteusben kitűzött véghatárnap: april 30-dika elmúlt. Ez este Lajos báró nevetve mondá öccsének: „Most már akár hazamehettünk, nem indíthatsz ellenem pört.“ E napon kezdődött a testvérek viszálya.“ — Ez azután eltartott sírig. Egyszer Temesvárott szembekerültek egyik vendégfogadó lépcsőházában, egy hajszálon mult, hogy a bosszúvágy nem tette testvérgyilkossá Árpád bárót. Addig se váltottak szót egymással, azután még nem is látták egymást.

E közszájon vetődő história sugalmazhatta Jókai legszebb regényének ezen érdekes epizódját, mely az események egyik tartó és fordító sarkát is alkotja. *Oraveczi Ödön.*